

ЛИТЕРАТУРА И ПРОГРАМ

Литература и програм из Историје

1. Историја за први разред гимназије, др Душко Лопандић, др Владимир Петровић и Ивана Петровић, 2017. и касније (Логос) (стр. 99–370)
2. Историја за II разред гимназије општег и друштвено-језичког смера, Смиља Марјановић – Душанић, Марко Шуица, 2009. година и касније
 - Византија до XII века (стр. 45–48)
 - Досељавање Словена на Балкан (51–56)
 - Покрштавање Словена и њихова рана писменост (60–63)
 - Стварање словенских држава на Балканском полуострву (67–72)
 - Крсташки ратови (86–90)
 - Успон западноевропских монархија (93–100)
 - Држава Немањића (134–168)
 - Византија у доба Комнина и Палеолога (179–181)
 - Босанска држава (188–191)
 - Дубровник (192–195)
 - Распад Српског царства и продор Турака на Балкан (198–225)
3. Историја за III разред гимназије општег и друштвено-језичког смера, Радош Љушић, Завод за уџбенике, 2008. година
 - Открића на почетку Новог века (стр. 8–10, 26–31)
 - Свето Римско царство и реформација (34–45)
 - Низоземска револуција (48–51)
 - Велике европске монархије у Новом веку (52–55, 59–63)
 - Османско царство (66–76, 84–89)
 - Хабзбуршка монархија (98–104)
 - Енглеска револуција (124–128)
 - Америчка револуција (129–132)
 - Велика Француска револуција и време Наполеона (133–157)
 - Српска револуција (194–229)
 - Обреновићи (240–244)
 - Уставобранитељи (245–250)
 - Обреновићи поново на престолу (251–260)
 - Црна Гора (268–277)

4. Историја за III разред гимназије природно-математичког смера и IV разред гимназије општег и друштвено-језичког смера, Ђорђе Ђурић, Момчило Павловић, Београд, 2010. и ново издање.

Велика источна криза и Берлински конгрес (13–15)

Супарништво великих европских сила – борба за колоније и нови савези (17–21)

Епоха прогреса – наука, нова технолошка револуција, култура и просвета (26–29)

Србија после Берлинског конгреса – изградња модерне државе, владавина Александра Обреновића, Србија 1903–1914 (33–44)

Балкански ратови (64–69)

Међународна криза и Први светски рат (72–81, 85–104)

Нове државе, нове границе (107–112)

Свет између демократије и тоталитаризма (118–122, 131–133)

Нова држава – Краљевина СХС и Југославија 1918–1941 (136–148)

Литература и програм из Српског језика и књижевности

Литература

1. Живојин Станојчић, Љубомир Поповић, *Граматика српског језика за гимназије и средње школе*, 2012. и каснија издања
2. Митар Пешикан, Јован Јерковић, Мато Пижурица, *Правопис српскога језика*, 2011.
3. Босиљка Милић, Катарина Вучић, *Читанка са књижевнотеоријским појмовима за I разред гимназија и средњих стручних школа*, 2016.
4. Љиљана Николић, Босиљка Милић, *Читанка са књижевнотеоријским појмовима за III разред средње школе*, 2019.
5. Љиљана Николић, Босиљка Милић, *Читанка са књижевнотеоријским појмовима за IV разред средње школе*, 2019.
6. Драгиша Живковић, *Теорија књижевности са теоријом писмености*

Програм

ЈЕЗИК

Језик као средство споразумевања. Разноврсност језичких идиома. Особности језика у средствима масовне комуникације (штампа, телевизија, филм, плакат...).

Видови диференцијације унутар књижевног језика. Социјалне, територијалне и функционалне варијанте. Функционални стилови у српском књижевном језику (књижевноуметнички, разговорни, научни, публицистички, административни). Професионализми и жаргонизми.

Појам књижевног (стандардног) језика. Појам књижевно-језичке норме и општи принципи нормирања језика.

Дијалекти српског језика (дефиниција, критеријуми поделе, називи). Штокавски дијалекат (подела, главне особине, говори екавског и ијекавског наречја и њихов однос према књижевном језику).

Индоевропски језици (подела). Словенски језици (подела). Јужнословенски језици (подела).

Почеци словенске писмености. Значај рада Ћирила и Методија и њихових ученика. Најстарија словенска писма (глагољица и ћирилица). Старословенски језик и рецензије старословенског језика. Најстарији споменици јужнословенске културе (Башчанска плоча, Самуилов натпис, Брижински споменици); најстарији споменици српкословенског језика – србуље (Мирослављево јеванђеље).

Књижевни језик на српском језичком подручју до XIX века. Српски књижевни језик у XIX и XX веку (основни појмови о културно-историјским чиниоцима његове изградње и развоја). Развој српског књижевног језика у XX веку.

Писма (ћирилица и латиница).

Граматику и речници савременог српског језика.

ПРАВОПИС

Правопис – дефиниција, функције правописа; типови правописа; правописни речници и приручници.

Велико и мало слово. Правописна решења у вези са гласовним алтернацијама.

Састављено и растављено писање речи – принципи. Именице. Придеви. Заменице. Бројеви. Глаголи. Прилози. Предлози. Везници. Речце.

Интерпункција и правописни знаци. Основни принципи интерпункције, логичка и граматичка интерпункција. Тачка. Зарез. Две тачке. Тачка и зарез. Наводници. Црта. Заграда. Упитник. Узвичник. Остали правописни и помоћни знаци (три тачке, апостроф и др.)

Скраћенице.

ГРАМАТИКА

ФОНЕТИКА И ФОНОЛОГИЈА

Основни појмови из физиологије и акустике гласова.

Подела гласова у српском језику. Гласовне алтернације: једначење консонаната по звучности, једначење по месту/начину артикулације, палатализација, сибиларизација, јотовање, промена О у Е, превој вокала, непостојано А, промена сонанта Л у вокал О, асимилација и сажимање вокала, дисимилација вокала, дисимилација и губљење консонаната, покретни вокали.

Гласови Ј и Х у књижевном језику.

МОРФОЛОГИЈА

Реч и морфема. Врсте речи, променљиве и непроменљиве врсте речи.

Именице: појам, подела према значењу, типови именичког рода, број, врсте промене, функција.

Придеви: појам, трородност, промена, компарација, функција.

Заменице: појам, именичке и придевске, типови промене, функција.

Бројеви: појам, врсте бројева, типови промене, функција.

Глаголи: појам, подела по глаголском виду и глаголском роду, врсте промене, глаголске основе, прости и сложени глаголски облици, облици пасива, функција.

Непроменљиве речи: прилози, предлози, везници, речце, узвици – појмови, врсте, функција.

Творба речи. Основни принципи творбе речи: творба речи извођењем (деривација), творба речи слагањем (композиција), комбинована творба речи, творба речи претварањем и позајмице из других језика.

ЛЕКСИКОЛОГИЈА

Полисемија. Хомонимија, синонимија, антонимија. Састав лексике и сфере употребе речи књижевног језика. Фразеологизми.

СИНТАКСА

Дефиниција и подела синтаксе. Реченица, синтагма, реч. Обележавање синтаксичких односа: облици именских речи (падежи с предлозима и без предлога), глаголски облици, конгруенција. Одредбе.

Структура просте реченице: појам реченичних чланова, субјекат, предикат, субјекатско--предикатска конструкција. Типологија просте реченице: предикатске реченице (субјекатско--предикатске реченице и безличне реченице). Зависни реченични чланови: објекат, прилошке одредбе. Синтагматска функција: атрибут. Издвојена функција: апозиција.

Подела сложене реченице: напоредни и зависни однос међу реченицама.

Типови напоредних односа међу реченицама: саставни, супротни, раставни, искључни, закључни.

Типови зависних реченица: изричне, односне, месне, временске, условне, допусне, намерне, поредбене, узрочне, последичне.

Значење и функције падежа, подела на независне и зависне падеже, значење и функција предлога. Независни падежи: номинатив и вокатив. Зависни падежи (без предлога и с предлозима): генитив, датив, акузатив, инструментал, локатив. Падежна синонимија.

Лични глаголски облици: презент, перфекат, аорист, имперфекат, плусквамперфекат, футур I, футур II, потенцијал, императив. Нелични глаголски облици: глаголски придеви (радни и трпни), глаголски прилози (садашњи и прошли), инфинитив. Синтакса личних и неличних глаголских облика.

КЊИЖЕВНОСТ

Научна апаратура (библиографија, фуснота, примарна литература, секундарна литература).

III разред

Алекса Шантић: Претпразничко вече, Вече на шкољу
Јован Дучић: Залазак сунца, Јабланови
Милан Ракић: Долап, Искрена песма
Владислав Петковић Дис: Тамница, Можда спава
Сима Пандуровић: Светковина, Родна груди
Борисав Станковић: Нечиста крв, Коштана
Франц Кафка: Процес
Антон Павлович Чехов: Ујка Вања
Милош Црњански: Суматра, Стражилово, Сеобе I
Иво Андрић: На Дрини ћуприја

IV разред

КЊИЖЕВНОСТ XX ВЕКА

Десанка Максимовић: Тражим помиловање (избор из Читанке)*
Васко Попа: Манасија, Каленић, Кора (избор из Читанке)
Бранко Миљковић: Триптихон за Еуридику (из збирке Узалуд је будим)
Миодраг Павловић: Реквијем (из збирке 87 песама)
Бранко Ћопић: Башта сљезове боје (избор из Читанке)
Владан Десница: Прољећа Ивана Галеба
Стеван Раичковић: Камена успаванка (избор из Читанке)
Иво Андрић: Проклета авлија
Меша Селимовић: Дервиш и смрт
Добрица Ћосић: Корени
Данило Киш: Енциклопедија мртвих (насловна приповетка из истоимене збирке)
Борислав Пекић: Нови Јерусалим (приповетка Човек који је јео смрт, 1793)
Душан Ковачевић: Балкански шпијун
Милорад Павић: Хазарски речник
Албер Ками: Странац
Бертолд Брехт: Мајка Храброст и њена деца
Семјуел Бекет: Чекајући Годоа
Хорхе Луис Борхес: Чекање

* Избор из Читанке се односи на Читанку наведену у Литератури.

ИЗБОР ДЕЛА ИЗ ДРУГИХ ПЕРИОДА

Виљем Шекспир: Хамлет

Јохан Волфганг Гете: Фауст

Фјодор Михајлович Достојевски: Браћа Карамазови

КЊИЖЕВНОТЕОРИЈСКИ ПОЈМОВИ

Лирско, епско и драмско песништво (књижевни родови): особине и пратећи појмови.

Лирска поезија (особености књижевног рода). Подела лирског песништва, врсте лирских песама. Сонет, сонетни венац. Песма у прози. Слово, похвала.

Епска поезија (одлике и подела на стих и прозу). Епска поезија у стиху: епска песма, еп (епопеја). Епска поезија у прози: приповетка, новела, роман, други облици епске прозе (мит, предање, бајка). Житије (биографија), апокриф. Аутобиографија, епистола (писмо).

Форме приповедања (нарација, дескрипција, унутрашњи монолог, доживљени говор, солилоквијум; ретроспекција, антиципација, ретардација, дигресија). Мотив, тема, идеја; епизода, парафраза.

Драмска поезија (одлике и подела): трагедија, комедија, драма у ужем смислу, фарса... Драма и позориште. Структура и композиција драме; анти-драма, антијунак.

Лирско-епске врсте: балада, романса, поема.

Путопис. Есеј. Књижевна критика.

Стих и проза. Метрика (појам): десетерац, једанаестерац, александринац, слободни стих, цезура. Строфа, врсте строфа (дистих, терцет, катрен), рима, опкорачење.

Стилске фигуре: епитет, поређење, персонификација, хипербола, градација, контраст (антитеза), словенска антитеза, метафора, алегорија, симбол, лирски паралелизми (анафора, епифора, симплоха, палилогија, рефрен), иронија, сарказам, асиндет, полисиндет, алитерација, асонанца, метонимија, синегдоха, алузија, апострофа, реторско питање.